

การปรับใช้บริบทจากอาคารเก่า ที่พัฒนาลู่หอศิลป์เอกชน: กรณีศึกษา วารินแล็บ คอนเท็มโพรารี กรุงเทพมหานคร

ณัฐนิช พุฒเหียง¹

รับบทความ: 8 พฤษภาคม 2567 / แก้ไข: 26 กรกฎาคม 2567 / ตอบรับตีพิมพ์: 14 สิงหาคม 2567

<https://doi.org/10.69598/sbjfa270353>

¹ นักศึกษาศิลปมหาบัณฑิต ภาควิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,
e-mail: nattanitphuthiang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดและรูปแบบการปรับใช้พื้นที่อาคารเก่า ซึ่งพัฒนาเป็นหอศิลป์เอกชน โดยใช้กรณีศึกษาจากวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี (Warin Lab Contemporary) กรุงเทพมหานคร ที่มีความน่าสนใจในการบริหารจัดการ และนำเสนอนิทรรศการ ศิลปะซึ่งมีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของอาคารเก่า โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์จากผู้บริหารและทีมงานของวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี ตลอดจนศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์และสรุปผลแนวทางการปรับใช้อาคารเก่าเพื่อพัฒนาเป็นหอศิลป์เอกชนแห่งนี้ ผลการศึกษา พบว่า วารินแล็บ คอนเท็มโพรารี มีการปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยโดยนำอาคารเก่าที่มีคุณค่า ทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม และประวัติความเป็นมาของเจ้าของอาคารในอดีต ซึ่งเป็นผู้มีคุณูปการด้าน สิ่งแวดล้อมให้แก่ประเทศไทยมาปรับเปลี่ยน ตีความใหม่ในรูปแบบของตนเอง และเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน โดยการปรับใช้พื้นที่ยังคงอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมไว้ รวมถึงแนวคิดการบริหารจัดการ และการนำเสนอเรื่องราวนิทรรศการศิลปะซึ่งมุ่งเน้นเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ผู้เป็นเจ้าของดั้งเดิมของอาคารเก่าแห่งนี้ ทั้งหมดล้วนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้เกิดการ ส่งผ่านทางความรู้สึกสัมผัสของถิ่นที่และการสร้างเอกลักษณ์ที่น่าจดจำให้กับหอศิลป์แห่งนี้

คำสำคัญ: การปรับใช้อาคารเก่า / การปรับประโยชน์ใช้สอย / หอศิลป์เอกชน / นิทรรศการ / ความรู้สึก ที่มีต่อสถานที่

วิธีอ้างอิง

ณัฐนิช พุดเทียง. (2567). การปรับใช้บริบทจากอาคารเก่าที่พัฒนาสู่หอศิลป์เอกชน: กรณีศึกษา วารินแล็บ คอนเท็มโพรารี กรุงเทพมหานคร. *วารสารศิลป์ พีระศรี*, 12(2), 83-112. <https://doi.org/10.69598/sbjfa270353>

© 2567 ลิขสิทธิ์ โดย ผู้เขียน สาธารณะชนสามารถนำบทความไปใช้ได้ภายใต้สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์ แบบแสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-ไม่แก้ไขดัดแปลง (CC BY-NC-ND 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

03

The Adaptive Reuse of an Old Building as a Private Art Gallery: A Case Study of Warin Lab Contemporary, Bangkok

Nattanit Phuthiang¹

Received: April 23, 2024 / Revised: July 8, 2024 / Accepted: July 18, 2024

<https://doi.org/10.69598/sbjfa270353>

¹ Master's Student, Art Theory Department, Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University,
e-mail: nattanitphuthiang@gmail.com

Abstract

The objective of this study is to examine the purpose, concept, and design of converting an old building into an art gallery, with a focus on a case study of Warin Lab Contemporary in Bangkok. The gallery's management and exhibitions are closely connected to the building's history. Data was collected through interviews with the board members and staff of Warin Lab Contemporary, as well as by reviewing relevant documents to analyze the concept behind the building's conversion. The results indicate that Warin Lab Contemporary has successfully transformed the building into an art gallery. The conversion and reinterpretation of the space reflect a unique style suited to contemporary needs, while preserving the original structure. The management concept and presentation of art exhibitions focus on the environment related to the history of the building's former owner. All of these efforts align in the same direction, creating a strong sense of place and crafting a unique and memorable identity for the art gallery.

Keywords: Transforming Old Building / Adaptive Reuse / Private Art Gallery / Exhibition / Sense of Place

Citation

Phuthiang, N. (2024). The Adaptive Reuse an Old Building Developed into a Private Art Gallery: A Case Study of Warin Lab Contemporary, Bangkok. *Silpa Bhirasri (Journal of Fine Arts)*, 12(2), 83-112. <https://doi.org/10.69598/sbjfa270353>

© 2024 by the author(s). This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-Non Commercial-No Derivatives License (CC BY-NC-ND 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

บทนำ

การปรับเปลี่ยนการใช้สอย เป็นการนำอาคารเก่าที่มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวแทนของยุคสมัย ตั้งอยู่ในพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หรือพื้นที่ศูนย์กลางเมือง เพื่อรองรับกลุ่มคนรุ่นใหม่และกลุ่มประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย การปรับใช้พื้นที่และประโยชน์ใช้สอยจากอาคารเก่าเป็นการทำงานที่อยู่บนฐานความคิดของการอยู่ร่วมกันระหว่างอาคารประวัติศาสตร์และความสามารถในการสร้างกิจกรรมใช้สอยใหม่ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม โดย วารินแล็บ คอนเท้นท์โพรารี ซึ่งตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ย่านเจริญกรุง ในอาคารเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี ของ ดร.บุญส่ง เลชะกุล นักอนุรักษ์สัตว์ป่าในตำนานของไทย ผู้ริเริ่มการเคลื่อนไหวอนุรักษ์ในประเทศไทย หอศิลป์แห่งนี้ได้ปรับใช้อาคารเก่าหลังนี้ให้กลายเป็นพื้นที่ศิลปะ โดยยังคงอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมเดิมไว้ และมีแนวคิดการบริหารจัดการซึ่งเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และความสำคัญของเจ้าของอาคารเก่าหลังนี้ในอดีต ผ่านรูปแบบการนำเสนอโดยนิทรรศการศิลปะที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดการตั้งคำถามว่าอาคารเก่าและบริบทนิทรรศการสามารถทำให้เกิดการส่งผ่านทางความรู้สึกที่มีต่อสถานที่ได้หรือไม่ โดยการเกิดความรู้สึกที่มีต่อสถานที่ (Sense of place) เป็นแนวคิดที่ใช้ความรู้สึกของมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการสำรวจคุณค่าในสถานที่ (อดิสร ศรีเสาวนันท และ วีระ อินพันทัง, 2559: 8) ความเป็นสถานที่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างกายภาพของสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้น รวมถึงการโต้ตอบของมนุษย์ที่มีต่อสถานที่ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นของความรู้สึกดังกล่าวแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านบุคคลหรือสิ่งแวดล้อม และการเกิดขึ้นของความรู้สึกที่มีต่อสถานที่อาจไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกคน ซึ่งสัมพันธ์กับประสบการณ์ ความรู้ ความเชื่อและวัฒนธรรมต่าง ๆ นอกจากสภาพแวดล้อมของอาคารที่เป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้สึกที่มีต่อสถานที่แล้ว บริบทของนิทรรศการยังสามารถเป็นส่วนช่วยสำคัญที่ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกดังกล่าวผ่านการทำสมาธิกับเนื้อหาและผลงานศิลปะ ที่มีบริบทสอดคล้องกับอาคารจัดแสดง

การปรับประโยชน์ใช้สอยและสร้างมูลค่าเพิ่มจากอาคารเก่า

ความเข้าใจทางทฤษฎีเชิงประจักษ์ของการปรับประโยชน์ใช้สอย (Adaptive Reuse) เริ่มจาก Burchell และ Listokin (1981, as cited in Sugden, 2017) อธิบายว่าเกิดจากความต้องการที่จะเชื่อมต่อช่องว่างระหว่างเมืองและละแวกใกล้เคียงในอดีตที่มีศักยภาพ และได้กล่าวถึงการปรับประโยชน์ใช้สอยที่ดีไว้ว่า เป็นกลยุทธ์การฟื้นฟูพื้นที่ซึ่งใช้ขั้นตอนต่างๆ เชื่อมโยงกันเพื่อวางแผนการจัดการ นำอสังหาริมทรัพย์ส่วนเกินที่ถูกทิ้งร้างกลับมาใช้ใหม่ แนวคิดพื้นฐานดังกล่าวคือความพยายามที่จะเพิ่มมูลค่าที่ถูกซ่อนอยู่ของอสังหาริมทรัพย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และจัดเตรียมกระบวนการสำหรับการใช้งานใหม่ของอสังหาริมทรัพย์ การปรับประโยชน์ใช้สอยจึงมีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ และการนำอสังหาริมทรัพย์ที่เคยใช้งานก่อนหน้านี้ มาปรับการใช้สอยเพื่อให้เกิดคุณค่าสูงสุด

ความเป็นมาของพื้นที่เจริญกรุง

พื้นที่เจริญกรุง กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น โดยเป็นจุดค้าขายแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ เป็นย่านธุรกิจที่มีห้างร้านของชาวต่างชาติเข้ามา ประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวตะวันตก ซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะกิจการที่ดำเนินการไม่ใช้การค้ารายย่อย แต่เป็นร้านขายสินค้าที่มีความหลากหลายอยู่ในอาคารใหญ่ริมถนนเจริญกรุง ที่เรียกกันว่า “ห้าง” เช่น ห้างฟาร์ค แอนด์ ไบเด็ก (Falck & Beidek Department Store) (ห้างสิงโต), ห้างขายยาปิกgrim (B. Grimm) เป็นต้น และธุรกิจอื่น เช่น โรงแรมชื่อดังอย่าง โรงแรมโอเรียนเต็ล ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ยังไม่มี การตัดถนนเจริญกรุง (วิภา จิรภาไพศาล, 2566) ทำให้ผู้คนมากมายจากนานาชาติเข้าออกพื้นที่ย่านนี้มา โดยตลอด ต่อมา มีการสร้างถนนเส้นแรกของประเทศในสมัยรัชกาลที่ 4 ตั้งชื่อนานว่า “เจริญกรุง” เพื่อใช้เป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญ มีความเจริญตามชื่อของย่านนี้ เกิดการค้าขาย มีทั้งบริษัท ห้างร้าน โรงแรม ที่พัก ของคนไทยและคนต่างชาติที่มาเยือนและพำนักในประเทศไทย สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาที่เก่าแก่ ทั้งหมดล้วนเป็นองค์ประกอบทำให้เจริญกรุงเป็นย่านที่มีความสำคัญอย่างยิ่งย่านหนึ่งของกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของย่านเจริญกรุง โดยเฉพาะในด้านของเศรษฐกิจ คือ การย้ายการขนส่งสินค้าไปแหล่งอื่นอย่างท่าเรือกรุงเทพ (ท่าเรือคลองเตย) ส่งผลให้การนำเข้าและส่งออกสินค้าภายในย่านเจริญกรุงจึงลดลงและหายไปมากที่สุด รวมถึงการขยายตัวของเมือง การพัฒนาพื้นที่รอบข้างซึ่งทำให้สภาพการเป็นอยู่ของคนในย่านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การประกอบอาชีพทางการค้าดั้งเดิมของคนในย่านลดลง การค้าขายสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่เคยรุ่งเรืองบางส่วนขาดผู้สืบทอดกิจการ รวมทั้งคนในพื้นที่เริ่มมีการย้ายออกไปยังพื้นที่อื่น ทำให้กิจกรรมการค้าในย่านซบเซาลงเป็นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดนโยบายการฟื้นฟูบริเวณย่านเจริญกรุงให้กลับมามีชีวิตชีวา ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางอาชีพ สินค้าและการบริการ เช่น คาเฟ่ โฮสเทล โรงแรม ร้านอาหาร รวมถึงหอศิลป์ต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้นอีกครั้ง

นโยบายภาครัฐและภาคเอกชนที่ส่งผลต่อการปรับใช้พื้นที่อาคารเก่าในพื้นที่ย่านเจริญกรุง

นโยบายภาครัฐและภาคเอกชนมีความเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย โดยแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2556-2575) เริ่มมองเห็นถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในย่านเมืองเก่าที่เสี่ยงต่อการถูกรุกล้ำและสูญหายทางภูมิปัญญาดั้งเดิม พร้อมผลักดันให้เกิดการยอมรับทางสังคมพหุวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้วัฒนธรรมเมืองกรุงเทพฯ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการตั้งเป้าหมายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว และนวัตกรรม-วัฒนธรรมระดับโลก (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.ก) ซึ่งสอดคล้องกับแผนบริหารราชการแผ่นดิน ปี พ.ศ.2556-2560 ประกอบกับการบังคับใช้ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3 ปี พ.ศ.2556 ที่กำหนดให้พื้นที่ย่านเจริญกรุงเป็น

พื้นที่พาณิชยกรรม (สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.: 1-10; สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.ข) รวมทั้งการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) และการพัฒนาด้านคมนาคมอย่างการเปิดให้บริการของโครงการรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงินส่วนต่อขยาย สถานีหัวลำโพง-สถานีหลักสองในปี พ.ศ.2562 (การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกในการเดินทางมายังย่านเจริญกรุงมากยิ่งขึ้น โดยนโยบายภาครัฐได้มีการดำเนินการควบคู่ไปกับนโยบายภาคเอกชนอย่างโครงการย่านสร้างสรรค์เจริญกรุง ในปี พ.ศ.2558 และแผนปฏิบัติการสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) พ.ศ.2563-2565 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง สามารถถอดบทเรียนจากการศึกษานโยบายดังกล่าวเพื่อพัฒนาเป็นโมเดลการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม (Co-Create Model) (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ, ม.ป.ป., 2560) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศเพื่อเพิ่มมูลค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงโครงการที่ภาครัฐและภาคเอกชนดำเนินการร่วมกันอย่าง โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูชุมชนย่านตลาดน้อยและพื้นที่ต่อเนื่องที่เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร และสถาบันอาศรมศิลป์ ซึ่งนโยบายและโครงการทั้งหมดนี้ ล้วนส่งผลให้เกิดการปรับใช้พื้นที่อาคารเก่าในย่านเจริญกรุงให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วารินแล็บ คอนเทมโพรารี (Warin Lab Contemporary)

วารินแล็บ คอนเทมโพรารี ตั้งอยู่ในซอยเจริญกรุง 36 บริเวณศูนย์การค้าโอพี การ์ดเดน (O.P. Garden) ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2564 โดยคุณสุคนธ์ทิพย์ นาคเกษม ผู้มีความเชี่ยวชาญในธุรกิจศิลปะ โดยในปี พ.ศ.2549 เธอได้ก่อตั้งหอศิลป์ของตนเองแห่งแรกขึ้นในชื่อ ละลานตา ไลน์อาร์ต (La Lanta Fine Art) และทำงานในด้านธุรกิจศิลปะเพื่อสร้างชื่อเสียงจนกลายเป็นหอศิลป์ชั้นนำแห่งหนึ่งในประเทศไทย คุณสุคนธ์ทิพย์ทำงานร่วมกับศิลปินที่ได้รับการยกย่องในระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็สร้างเวทีสำหรับศิลปินหน้าใหม่ในการเปิดเผยแนวคิดของตนสู่ตลาดโลก หอศิลป์ของเธอมียอดขายอย่างมากในงานแสดงศิลปะนานาชาติในสิงคโปร์ ฮองกง ไมอามี นิวยอร์ก บาเซิล และลอนดอน

พันธกิจของวารินแล็บ คอนเทมโพรารี คือ มุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์นิทรรศการศิลปะคุณภาพ โดยมีปณิธานที่จะเชื่อมโยงผู้ชมอย่างไร้พรมแดนให้ตระหนักรู้ถึงปัญหาในสังคมปัจจุบันด้วยการสื่อสารผ่านงานผลงานศิลปะที่เกิดจากการถกเถียง และค้นคว้าข้อมูลของศิลปิน หอศิลป์ทำงานร่วมกับภัณฑารักษ์และศิลปินจากทั่วโลก เพื่อสร้างการสื่อสารที่มีนัยสำคัญเพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดพลังความคิด และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านบวก

ภาพที่ 1

วารินแล็บ คอนเท็มโพรารี

แนวคิดในการบริหารจัดการ วารินแล็บ คอนเท็มโพรารี

จากการสัมภาษณ์คุณสุคนธ์พิชญ์บริหารหอศิลป์แห่งนี้ เรื่องแนวคิดในการบริหารจัดการวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี ได้รับคำตอบว่า หลังจากทราบเบื้องต้นว่าเจ้าของเดิมของพื้นที่นี้คือ คุณหมอบุญส่ง เลขะกุล (พ.ศ.2450-2535) ผู้เป็นบิดาแห่งการอนุรักษ์ธรรมชาติของประเทศไทย จึงได้ทำการสืบค้นข้อมูลต่อว่า ท่านได้ทำอะไรมาบ้าง และพบว่าท่านเป็นตัวแทนของประเทศไทยในด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ท่านทำคือ การสื่อสาร สร้างความเข้าใจให้กับคนในช่วงห้าสิบปีที่แล้ว ซึ่งยังไม่ได้มีการพูดถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมกันมากเท่าไร แต่ด้วยความที่ท่านเป็นคนมีวิสัยทัศน์ มองเห็นความสำคัญว่าจำเป็นต้องมีรากฐานในการทำ ความเข้าใจในเรื่องของการสร้างพระราชบัญญัติเพื่อให้สามารถรักษาสิ่งแวดล้อมได้ กระทั่งในปี พ.ศ.2503-2504 ได้มีพระราชบัญญัติที่ท่านช่วยผลักดัน 2 ฉบับด้วยกัน โดยขณะนั้นผู้ที่ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี คือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สำหรับพระราชบัญญัติฉบับแรกที่คุณหมอบุญส่งได้ผลักดัน ให้เกิดขึ้น คือ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ เพื่อป้องกันไม่ให้คนบุกรุกทำลายป่า ตัดไม้ หรือก่อสร้างสิ่งใดใน พื้นที่ป่าสงวน และช่วยรักษาสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ด้วย และพระราชบัญญัติอีกฉบับ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครอง และรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซึ่งถือเป็นการช่วยเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก อีกทั้งเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรม ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในช่วงปี พ.ศ.2493 เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม โดยมรดกที่ท่านทิ้งไว้นอกจากการผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติ 2 ฉบับแล้ว ยังมีการก่อตั้งมูลนิธิคุ้มครอง พันธุ์พืชและสัตว์ป่า สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติ ผลักดันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในฐานะอุทยาน แห่งชาติแห่งแรกของไทย และการป้องกันการสูญพันธุ์ของนกปากห่างโดยการประกาศให้เขตทำรังของนก เป็นเขตอนุรักษ์ รวมทั้งอาคารหลังนี้ในอดีตเป็นที่ตั้งของนิคมไพรสมาคม ซึ่งสมาคมนี้จะมีการออกวารสาร ต่าง ๆ ซึ่งพูดถึงเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นจากการที่ตัวอาคารและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตของอาคารแห่งนี้ มุ่งประเด็นไปที่จุดเดียวคือ การทำให้คนได้ตระหนักและสร้างความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ตัวพื้นที่ตั้งแต่สมัยคุณหมอบุญส่งได้ผลิตออกมานั้นยังคงมีผลกระทบมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อคุณสุนทรทิพย์ได้เข้ามาบริหารจัดการในพื้นที่แห่งนี้ พื้นที่เดิมซึ่งเจ้าของเดิมได้สร้างคุณูปการอย่างมากมาให้กับประเทศไทยในด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ จึงคิดว่าไม่มีสิ่งอื่นที่จะเหมาะสมไปกว่าการที่จะพูดถึงเรื่องของสิ่งแวดล้อมต่อไป โดยศิลปะมีบทบาทสำคัญอยู่แล้ว นอกจากความสวยงามที่จรรโลงใจคน ศิลปะมีหน้าที่ที่จะพูดถึงประเด็นต่าง ๆ ในสังคม ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมเองก็เป็นหนึ่งในประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมนุษย์ที่เป็นประเด็นสำคัญ โดยเมื่อสอบถามถึงการที่ วารินแล็บ คอนเท็มโพรารี เลือกนำเสนอศิลปะในเรื่องของสิ่งแวดล้อมเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น ได้รับคำตอบจากคุณสุนทรทิพย์ผู้บริหารหอศิลป์แห่งนี้ว่า

“ถ้าเราไม่พูดเรื่องเดียวซ้ำ ๆ เสมอ เรื่องนั้นจะกลายเป็นเพียงเรื่องที่ผ่านมาและผ่านไป จึงคิดว่าหากจะนำเสนอศิลปะในประเด็นนี้แล้ว จึงจำเป็นต้องนำเสนอในเรื่องนี้ทุกการจัดแสดงนิทรรศการเนื่องจากคำว่าสิ่งแวดล้อมมีความหมายที่กว้างมาก ตั้งแต่เรื่องของทะเล ชยะ สัตว์ มันมีหลายเรื่องที่เราต้องพูดถึง จึงไม่มีขีดจำกัดสิ่งใด ที่จะทำให้เราขาดประเด็นใด และศิลปินแต่ละคนมีความสนใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น บางคนสนใจเรื่องน้ำ ต้นไม้ อากาศ หรือการก่อสร้างที่รุกร้าผืนป่า” (สุนทรทิพย์ นาคเกษม, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2567)

จากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ จึงสามารถสรุปได้ว่าทางวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี ได้ศึกษาประวัติเจ้าของอาคารเดิมแล้วพบว่าเป็นผู้ที่มีคุณูปการแก่ประเทศไทยในด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก จึงต้องการจะสานต่อเจตนารมณ์แต่เป็นในรูปแบบที่ทางวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี สามารถทำได้โดยคุณสุนทรทิพย์ยังได้กล่าวว่า

“เนื่องจากตนเองไม่ได้เป็นนักสิ่งแวดล้อม ไม่ได้มีประสบการณ์และการศึกษามาทางด้านนี้โดยตรง แต่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารจัดการศิลปะ จึงคิดว่าเราทำสิ่งที่เราทำได้ในยุคของเรา ในสิ่งที่คนในยุคของเราศึกษาแล้วสามารถที่จะเข้าใจได้” (สุนทรทิพย์ นาคเกษม, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2567)

ประวัติความเป็นมาและรูปแบบสถาปัตยกรรม

อาคารจัดแสดงเป็นอาคารไม้สีครีมทรงคลาสสิก กลุ่มอาคารเก่าแก่สไตล์โคโลเนียล สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เดิมเป็นบ้านของ ดร.บุญส่ง เลขะกุล (พ.ศ.2450-2535) ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นที่เคารพอย่างมาก รวมทั้งยังเป็นผู้ที่เริ่มการเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์ในประเทศไทย แพทย์แผนไทย นักชีววิทยา นักปักษีวิทยา นักสัตววิทยาสัตว์เลื้อยคลานและครึ่งบกครึ่งน้ำ และนักอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยคุณหมอบุญส่งได้เปิดโพลีคลินิกแห่งแรกของประเทศไทยที่บ้านซึ่งก็คือ ไอ พี การ์เด็น แห่งนี้ จากนั้นมา ในปี พ.ศ.2552 อาคารหลังนี้ได้กลายเป็นเซรินเดีย แกลลอรี (Serindia Gallery) โดยมีผู้บริหารจัดการคือ คุณเชน สุวิกะปกรณกุล ที่ต้องการสร้างสรรค์พื้นที่เล็ก ๆ ให้กับผู้นิยมชมงานศิลปะ ต่อมาในปี พ.ศ.2564 คุณสุนันท์ทิพย์ นาคะเกษม ได้ซื้ออาคารหลังนี้และปรับให้กลายเป็นวารินแล็บ คอนเท็มโพราร้อย่างในปัจจุบัน

ภาพที่ 2

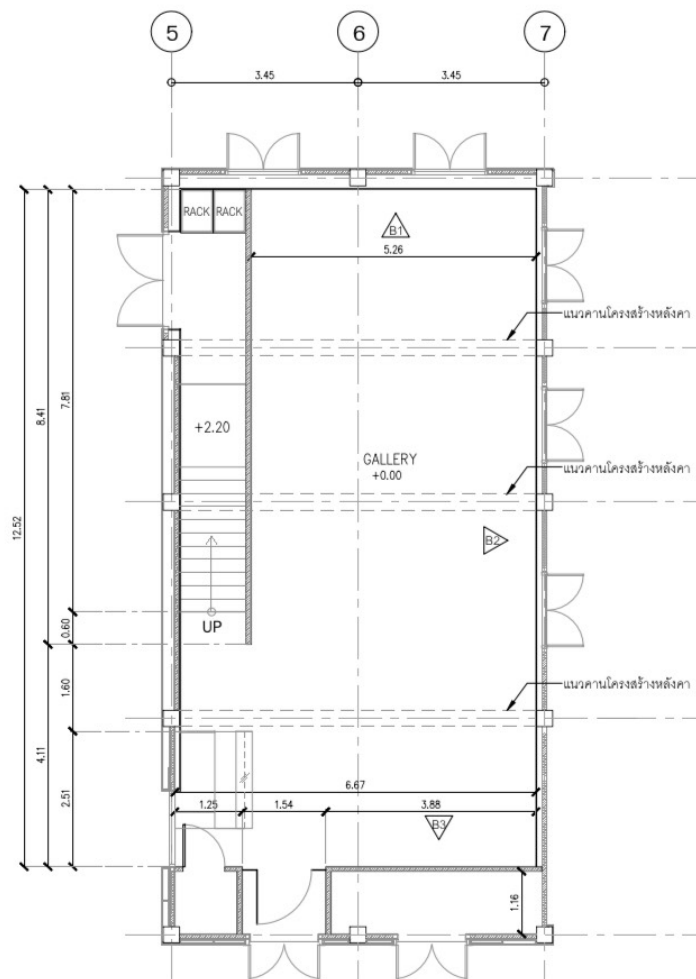
คุณหมอบุญส่ง เลขะกุล

หมายเหตุ. จาก *History of BCST*, by Bangkok Birdwatching Club, 2015, Bird Conservation Society of Thailand (<https://www.bcst.or.th/about-us/history/>). Copyright by Bangkok Birdwatching Club

การปรับใช้พื้นที่ภายในอาคาร

วารินแล็บ คอนเท็มโพรารี ได้มีการปรับพื้นที่ใช้สอยอาคารแห่งนี้ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. ส่วนจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ อยู่บริเวณห้องโถงชั้นล่าง โดยปรับใช้พื้นที่จากอดีตที่เคยเป็นห้องสมุดของคุณหมอบุญส่งให้กลายเป็นโถงจัดแสดงงานศิลปะ โดยในปี พ.ศ.2552 เซรินเดีย แกลเลอรี ได้ปรับใช้ห้องโถงขนาด 90 ตารางเมตรนี้ให้เป็นพื้นที่สำหรับจัดแสดงนิทรรศการศิลปะทุกประเภท โดยยังคงโครงสร้างเดิมของอาคารทั้งในส่วนของเพดาน และพื้นไม้ ซึ่งการปรับประโยชน์ใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบของพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการศิลปะนี้ยังคงดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันที่กลายเป็นพื้นที่ของวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี

ภาพที่ 3

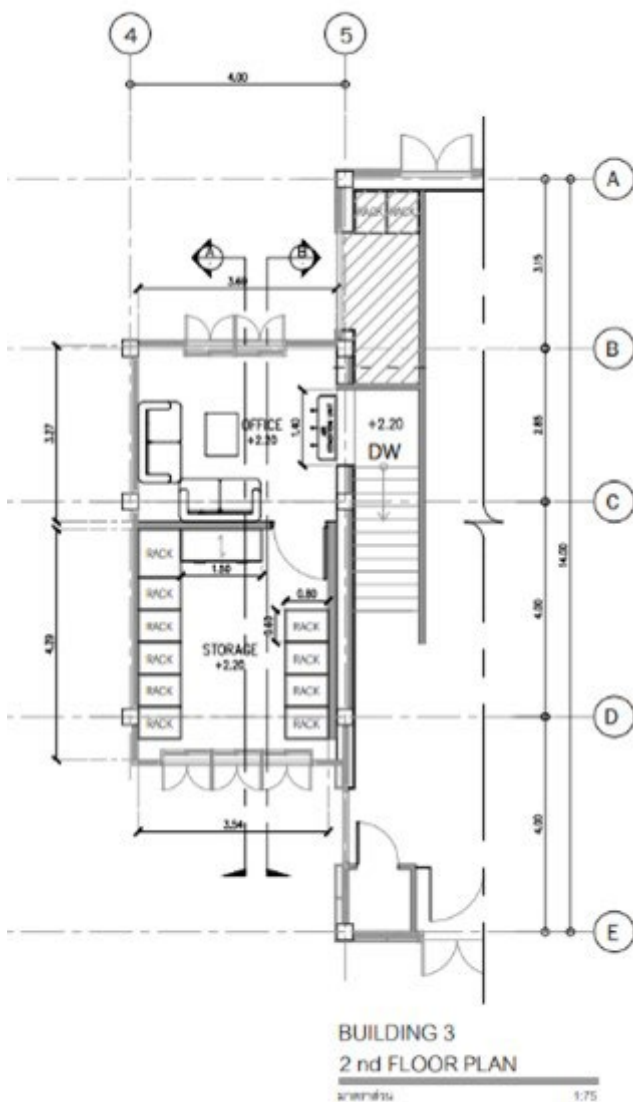
แผนผังส่วนจัดแสดงนิทรรศการ
ศิลปะ ชั้นที่ 1

หมายเหตุ. ภาพได้รับการอนุเคราะห์
จากวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี

2. ส่วนจัดจำหน่ายผลงานศิลปะ เป็นห้องขนาดเล็กอยู่บริเวณชั้นสอง ไม่ทราบการใช้งานในอดีตที่แน่ชัด โดยเชรินเดีย แกลเลอรี ได้ปรับพื้นที่ใช้สอยบริเวณนี้ให้กลายเป็นพื้นที่สำหรับจัดจำหน่ายหนังสือของสำนักพิมพ์เชรินเดีย ต่อมาเมื่อวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี ได้เข้ามาบริหารจึงปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่ขนาดเล็กนี้ให้กลายเป็นพื้นที่สำหรับจัดจำหน่ายผลงานศิลปะและจัดแสดงงานศิลปะในนิทรรศการบางชุด

ภาพที่ 4
ส่วนจัดจำหน่ายผลงานศิลปะบริเวณชั้นที่ 2

ภาพที่ 5

แผนผังอาคาร ชั้นที่ 2

หมายเหตุ. ภาพได้รับการอนุเคราะห์จาก
วารินแล็บ คอนเท็มโพรารี

นิทรรศการศิลปะของวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี

ประเด็นหลักของนิทรรศการทั้งหมดของหอศิลป์แห่งนี้ มุ่งเน้นไปที่ประเด็นของ “สิ่งแวดล้อม” ซึ่งคำจำกัดความคำว่าสิ่งแวดล้อมนั้นกว้างมาก วารินแล็บ คอนเท็มโพรารีจึงมีการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะที่มีความหลากหลายในทั้งแง่ของเนื้อหาและวิธีการนำเสนอ ซึ่งแตกต่างกันไปตามความสนใจและความถนัดของศิลปิน จากการศึกษพบว่านิทรรศการส่วนใหญ่และเริ่มแรกจะมุ่งประเด็นของสิ่งแวดล้อมไปที่ “ปัญหาขยะ” ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อมได้ชัดเจน ง่ายต่อการทำความเข้าใจและเป็นเรื่องใกล้ตัว ยกตัวอย่างเช่น นิทรรศการแรกของวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี อย่าง “Swamp: ท่วม” ที่นำเสนอผ่านศิลปะการขึ้นรูปแบบลอยตัวที่มีความสนุกสนานในแบบฉบับของ ธนวัต มณีนาวา และสื่อถึงผลลัพธ์ที่ตามมาของปัญหาในเชิงสัญลักษณ์ด้วยผลงานสิ่งทอผืนใหญ่ของ เพลินจันทร์ วิญญรัตน์ แสดง

ให้เห็นสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยขยะ ขณะเดียวกันมีประติมากรรมและการแสดงโดย ทวีศักดิ์ มูลสวัสดิ์ ที่ทำให้ผู้ชมเกิดการคิดและตั้งคำถามกับพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งนำไปสู่ความตระหนักรู้และลงมือแก้ไข ปัญหา นอกจากการรับรู้ด้วยภาพแล้ว นิทรรศการนี้ยังกระตุ้นผัสสะการรับรู้ส่วนอื่น ๆ ของผู้ชม โดยเมื่อผู้ชมเคลื่อนไหวกลไกเทคโนโลยีจะสร้างให้เกิดเสียงบรรยากาศต่าง ๆ ซึ่งประพันธ์โดย นท พนายางกูร เพื่อสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ว่าการกระทำของมนุษย์ไม่ว่าจะไปในทิศทางใดล้วนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยผลงานศิลปะทั้งหมดจัดแสดงอยู่ในพื้นที่โถงนิทรรศการชั้น 1 และด้วยขนาดห้องที่ค่อนข้างเล็ก ทำให้การจัดวางผลงานที่อยู่ในลักษณะของขยะ ดูราวกับวางกองอยู่เต็มห้อง ส่งผลให้เมื่อรับชมแล้วสามารถเกิดการรับสารที่นิทรรศการต้องการสื่อออกมาให้เห็นถึงสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยขยะได้จริง

ภาพที่ 6

นิทรรศการ “Swamped : ท่วม”

หมายเหตุ. จาก *Swamped : ท่วม*, by Warin Lab Contemporary, 2021a

(<https://warinlab.com/exhibitions/swamped/>). Copyright by Warin Lab Contemporary

อีกประเด็นที่สำคัญและสื่อสารได้ชัดเจนคือเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น นิทรรศการ “No Distance to Khon Pi Luang” โดย อุบัติสตั๊ตย์ ซึ่งมีเป้าหมายที่จะผลักดันปัญหาสิ่งแวดล้อมสู่สังคม และให้ผู้คนได้ตระหนักถึงสถานการณ์ปัจจุบันในลุ่มแม่น้ำโขง โดยศิลปินได้ลงพื้นที่และพูดคุยกับคนในท้องถิ่นเพื่อทำความเข้าใจและเข้าถึงปัญหาจากระดับปัจเจกและชุมชน ผ่านการจัดแสดงผลงานศิลปะที่สร้างขึ้นมาเพื่อนิทรรศการนี้โดยเฉพาะ อย่างชิ้นงาน No Distance to Khon Pi Luang งานจิตรกรรม กึ่งนามธรรมขนาดใหญ่ ที่ศิลปินต้องการนำเสนอถึงความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ ตำนานท้องถิ่น ที่ปัจจุบันตั้งอยู่บนความไม่แน่นอน การใช้ผลงานขนาดใหญ่จัดแสดงในพื้นที่อาคารเก่า ที่มีขนาดเล็ก ทำให้ภาพของศิลปินดูมีพลังขึ้นเมื่อขนาดของพื้นที่และผลงานศิลปะส่งผลต่อกันและกัน เมื่อผู้ชมเดินเข้ามาพบกับภาพวาดขนาดใหญ่ในพื้นที่จำกัดจึงทำให้เกิดการรับรู้ถึงความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติได้เป็นอย่างดี และนิทรรศการ “Land and water” ซึ่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “ซานสู่ย” (山水) คำที่ใช้ในการเรียกวิวทิวทัศน์ในภาษาจีน และมีความหมายว่า ‘ภูเขาและน้ำ’ นอกจากนี้ยังเป็น ชื่อเรียกประเภทของจิตรกรรมจีนที่เขียนทัศนียภาพของธรรมชาติที่ประกอบด้วยภูเขาและแม่น้ำซึ่งเป็นสองสิ่งที่สำคัญที่สุดของภาพวาดประเภทนี้ ทั้งยังบอกเล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งเป็นปรัชญาที่สำคัญของจีน ผ่านการจัดแสดงผลงานศิลปะจัดวางบริเวณโถงนิทรรศการชั้น 1 ผลงานใช้แผ่นโลหะกลมสีทองเป็นสัญลักษณ์แทนแผ่นดิน ตั้งอยู่บนผืนน้ำเพื่อสื่อถึงแผ่นดินและผืนน้ำเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่คู่กันไม่อาจแยกจากกันได้ ด้านหลังผลงานชิ้นนี้เป็นวิดีโอแสดงภาพของผืนน้ำกำลังเคลื่อนไหว สอดคล้องไปกับชิ้นงานจัดแสดงด้านหน้า

ภาพที่ 7

นิทรรศการ “No Distance to Khon Pi Luang”

หมายเหตุ. จาก No Distance to Khon Pi Luang, by Warin Lab Contemporary, 2023a

(<https://warinlab.com/exhibitions/no-distance-khon-pi-luang/>). Copyright by Warin Lab Contemporary

ภาพที่ 8

นิทรรศการ “Land & Water”

หมายเหตุ. จาก *Land & Water*, by Warin Lab Contemporary, 2023b (<https://warinlab.com/exhibitions/land-water/>). Copyright by Warin Lab Contemporary

ปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบันเองก็เป็นอีกสิ่งที วารินแล็บ คอนเทมโพรารี ให้ความสำคัญเช่นกัน โดยมุ่งประเด็นไปที่มลพิษทางอากาศและโรคติดต่ออย่าง โควิดและฝุ่น PM 2.5 ในนิทรรศการ “Inside Manga Bubbles” โดย เอริ อิมามูระ (Eri Imamura) ศิลปินชาวญี่ปุ่นที่มีความเชี่ยวชาญด้านศิลปะจากเส้นใยด้วยวัสดุเฉพาะตัว ใช้เทคนิคการปักลูกปัดของชนเผ่าอินเดียนแดงลงบนผ้ากิโมโนโบราณ เนื้อหาของนิทรรศการนี้สื่อถึงสภาพสิ่งแวดล้อมของโลกปัจจุบันที่อยู่ในช่วงการระบาดของโรคโควิด 19 แสดงออกผ่านงานศิลปะที่สื่อถึงการอยู่กึ่งกลางระหว่างโลกความเป็นจริง และจินตนาการในโลกของมังงะ (Manga) โควิดโควิด 19 ทำให้คนทั้งโลกต้องปิดล้อมตัวเอง ใช้ชีวิตโดยตัดขาดจากโลกภายนอก ทุกคนใช้ชีวิตราวกับอาศัยอยู่ในฟองสบู่ สถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเกินจะคาดเดาเปรียบได้กับเรื่องราวในการ์ตูนมังงะและนิยายไซไฟวิทยาศาสตร์ที่กลับกลายเป็นจริง รวมถึงเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถสร้างโลกจักรวาลนฤมิต (Metaverse) เปรียบดังฟองสบู่ฟองใหญ่ที่ผู้คนพากันหลบหนีจากชีวิตจริงที่น่าหดหู่ ไปใช้ชีวิตสมบูรณ์แบบอยู่ในโลกคู่ขนาน การจัดแสดงผลงานในนิทรรศการใช้พื้นที่บริเวณโถงนิทรรศการชั้น 1 โดยใช้กระจกกลมขนาดเล็กติดกระจายทั่วผนัง สะท้อนภาพของผู้เข้าชมให้ดูเหมือนกับกำลังอยู่ในฟองสบู่ และนิทรรศการ “Polluted Currents” โดย พงษ์พันธ์ สุริยภัทร ซึ่งนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหามลภาวะของฝุ่น PM 2.5 ผ่านงานนิทรรศการศิลปะแบบนิวมมีเดีย ที่เป็นความถนัดของพงษ์พันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับศิลปะแบบเจนเนอเรทีฟ (Generative Art) ที่ศิลปินกำหนดเกณฑ์บางอย่างไว้ล่วงหน้า และปล่อยให้ผลลัพธ์ปรากฏอย่างอิสระ อันเป็นหัวใจหลักในการประกอบสร้างนิทรรศการนี้ขึ้นมา นิทรรศการนี้มีการปรับใช้พื้นที่ทั้งในส่วนของโถงนิทรรศการชั้น 1 และห้องจัดจำหน่ายผลงานศิลปะบริเวณชั้น 2

โดยจัดสรรพื้นที่ห้องโถงชั้น 1 ให้เป็นพื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะให้ผู้เข้าชมได้มีส่วนร่วมกับการงาน ส่วนบริเวณชั้น 2 ปรับให้เป็นพื้นที่ฉายจอโปรเจคเตอร์แสดงภาพถ่ายของผู้เข้าชมนิทรรศการที่ถูกถ่ายโดยกล้องที่ชั้นล่าง เมื่อผู้ชมเดินขึ้นมาจะพบกับภาพของตนเอง และทำให้ทุกคนได้สำรวจตนเองบนหน้าจอทีวี ที่ด้านบนและด้านล่างของหน้าจอมีคำสองคำที่เป็นข้อตรงข้ามของกันและกัน

ภาพที่ 9

นิทรรศการ “Inside Manga Bubbles”

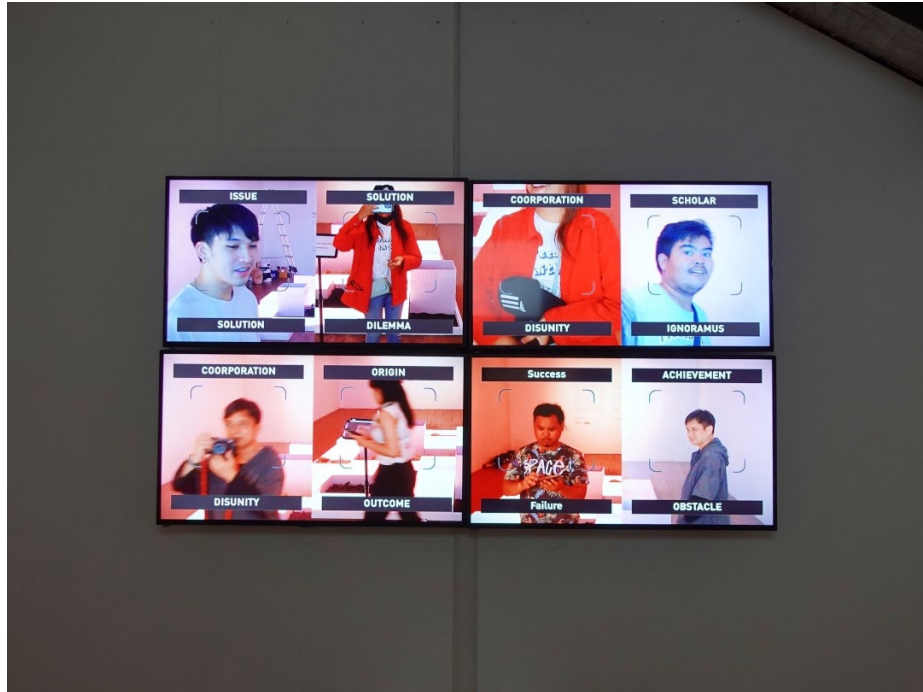
หมายเหตุ. จาก *Inside Manga Bubbles*, by Warin Lab Contemporary, 2023c (<https://warinlab.com/exhibitions/inside-manga-bubbles/>). Copyright by Warin Lab Contemporary

ภาพที่ 10

นิทรรศการ “Polluted Currents” บริเวณชั้น 1

หมายเหตุ. จาก *Polluted Currents*, by Warin Lab Contemporary, 2024 (<https://warinlab.com/exhibitions/polluted-currents/>). Copyright by Warin Lab Contemporary

ภาพที่ 10

นิทรรศการ “Polluted Currents” บริเวณชั้น 1

หมายเหตุ. จาก Polluted Currents, by Warin Lab Contemporary, 2024 (<https://warinlab.com/exhibitions/polluted-currents/>). Copyright by Warin Lab Contemporary

ขณะเดียวกันเรื่องสิทธิมนุษยชนก็เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น นิทรรศการ “Nomadic Ecologies Photo” โดย อาราห์ไมอานี (Arahmaiani) ศิลปินและนักเคลื่อนไหวชาวอินโดนีเซีย ซึ่งสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับชุมชนมุสลิมในประเทศไทยในโครงการ Nomadic Ecologies เป็นนิทรรศการที่มีการใช้พื้นที่ของอาคารทั้ง 2 ชั้น โดยปรับให้พื้นที่ชั้น 1 เป็นพื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะ ซึ่งประกอบด้วยธงที่ทำขึ้นใหม่ 11 ผืน ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของชุมชนในช่วงระหว่างที่ศิลปินพำนักอยู่ที่ปัตตานี อาร์คสเปซ (Patani Artspace) ในช่วงเดือนตุลาคม ปี พ.ศ.2565 ที่ผ่านมามา ธงแต่ละผืนจะมีคำที่มีความหมายหนึ่งคำเย็บอยู่บนธง โดยมีทั้งตัวอักษรภาษาไทย ภาษาไทย และภาษามลายู แต่ละคำเป็นคำที่ชุมชนเป็นผู้เลือกซึ่งเป็นภาพสะท้อนถึงสภาวะสังคม สิ่งแวดล้อม และความท้าทายด้านศาสนาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ รวมทั้งผลงานสื่อผสม Memory of Nature กระดาษดินที่เพาะเมล็ดพันธุ์พืช และชั้น 2 เป็นห้องจัดแสดงผลงานวิดีโอ

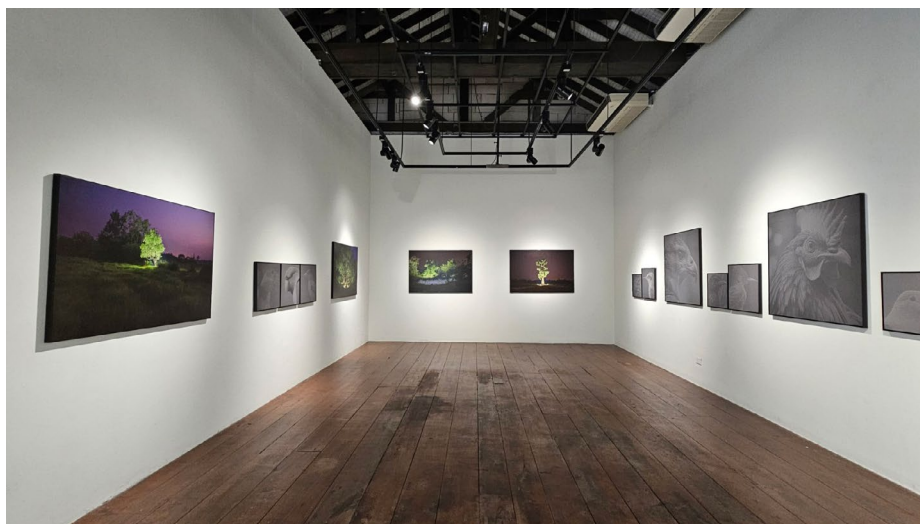
ภาพที่ 12

นิทรรศการ “Nomadic Ecologies Photo”

หมายเหตุ. จาก *Nomadic Ecologies Photo*, by Warin Lab Contemporary, 2023d, (<https://warinlab.com/exhibitions/arahmaiani-nomadic-ecologies/>). Copyright by Warin Lab Contemporary

และนิทรรศการที่มีเนื้อหาซึ่งเริ่มกล่าวถึงการวิพากษ์ถึงข้อปฏิบัติหรือกฎเกณฑ์บางอย่างในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในนิทรรศการ “Tree Management Agency” ที่ชวนให้ขบคิดถึงพื้นที่ธรรมชาติที่อยู่ในเมืองใหญ่ เป็นการแสดงผลงานร่วมกันระหว่างศิลปินไทย ประทีป สุธาทองไทย และศิลปินสิงคโปร์ โรเบิร์ต จ้าวเหรินฮุย (Robert Zhao Renhui) กับการสื่อสารแนวความคิดที่ว่าในกรุงเทพฯ หรือสิงคโปร์ ต้นไม้เป็นส่วนประกอบสำคัญของพื้นที่สีเขียวที่ทำให้คนและสัตว์ในเมืองได้รับประโยชน์ แต่นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการต้นไม้กลับกำหนดนโยบายโดยมุ่งเน้นไปที่มนุษย์เป็นหลัก เช่น การตัดแต่งกิ่งหรือโค่นต้นไม้เพื่อการวางผังเมือง จึงนำไปสู่การตั้งคำถามให้กับผู้ชมว่า มนุษย์ควรมีสิทธิในการเข้าไปจัดการสิ่งที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและมีอายุมานานหลายชั่วอายุคนอย่างต้นไม้ได้จริงหรือไม่ โดยนิทรรศการใช้พื้นที่โถงนิทรรศการชั้น 1 นำเสนอเนื้อหาผ่านผลงานภาพพิมพ์ที่มีมาจากภาพถ่ายและวิดีโอ ซึ่งเป็นมาจากการลงพื้นที่และการวิจัย โดยมุ่งประเด็นไปที่การเคลื่อนย้ายต้นไม้ใหญ่ และการบริหารจัดการธรรมชาติสีเขียวภายในเมือง ซึ่งจ้าว เหรินฮุยได้จัดแสดงผลงานภาพพิมพ์ชุด The 19 ที่นำเสนอภาพของนกจำนวน 19 สายพันธุ์สอดคล้องกับชื่อชุดผลงานนี้ โดยนกในภาพนี้เป็นนกเคยมาเกาะต้นไทรใหญ่ในบริเวณอดีตศูนย์ศิลปะ Substation และทางศิลปินได้ตั้งกล้องซ่อนถ่ายเอาไว้ ก่อนที่ต้นไทรจะถูกล้อมออกไป เนื่องด้วยที่ดินบริเวณนั้นถูกรื้อถอนเพื่อปรับเปลี่ยนหน้าที่การใช้งาน ขณะศิลปินไทยอย่าง ประทีป สุธาทองไทย เลือกที่จะวิพากษ์ประเด็นใหญ่อย่างจุดโหว่ของ พรบ.ป่าไม้ ฉบับ พ.ศ.2562 ที่ส่งผลต่อระบบนิเวศของไทยทั่วประเทศ ผ่านผลงานชุด UPROOT ที่นำเสนอภาพถ่ายต้นขมุแสงกำลัง

ถูกล้อม โดยมาจากการลงพื้นที่ติดตามทีมเอกชนล้อมต้นไม้เจ้าดังไปทั่วอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร เนื่องจากต้นชุมแสงถือเป็นไม้ใหญ่ที่มีรูปทรงเป็นเอกลักษณ์และหายาก จึงทำให้เป็นที่นิยมของนักจัดสวน ประทับเลือกเวลากลางคืนหรือยามโพล้เพล้เป็นเวลาถ่ายภาพ และจัดวางแสงที่ดูแปลกตาโดยเน้นให้ลำแสงพุ่งออกมาจากฐานราก ดูราวกับต้นไม้ใหญ่ที่กำลังถูกล้อมเริ่มจะทะยานลอยขึ้นได้ นอกจากนี้ ยังมีการใช้พิกัดจีพีเอส (GPS) เป็นส่วนหนึ่งในการตั้งชื่อภาพแต่ละภาพอีกด้วย โดยนอกจากงานภาพพิมพ์แล้วยังมีวิดีโออาร์ต แสดงภาพต้นไม้ใหญ่ของทั้งสองศิลปินอย่าง A Really Big Tree ที่จำว เทรินฮุย บันทึกลงไว้ในปี พ.ศ.2557 และ Xanthophyllum lanceatum in Yasothorn ซึ่งนำเสนอภาพต้นชุมแสงที่ประทับใจได้บันทึกไว้ ผลงานของศิลปินทั้งสองล้วนยึดโยงในประเด็นเดียวกันคือการจัดการต้นไม้ โดยหวังให้ผลงานศิลปะช่วยส่งเสริมให้ผู้ชมเกิดความตระหนักถึงการจัดการที่เหมาะสมในการดูแลพื้นที่สีเขียว ซึ่งครอบคลุมเหล่าผู้อาศัยซึ่งไม่ได้มีเพียงแค่มนุษย์ในการได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมดังกล่าว

ภาพที่ 13

นิทรรศการ “Tree Management Agency”

ที่สำคัญคือ นิทรรศการบางชุดได้นำเรื่องราวของคุณหมอบุญส่งผู้เป็นอดีตเจ้าของอาคารแห่งนี้มาเชื่อมโยงกับเนื้อหาของนิทรรศการที่จัดแสดง เช่น “Reincarnation III - Ecologies of life” นิทรรศการที่สองของหอศิลป์แห่งนี้ ผลงานของเรืองศักดิ์ อนุวัตรวิมล ผู้เป็นศิลปินที่ได้ลงพื้นที่และค้นคว้าเกี่ยวกับสัตว์สูญพันธุ์ โดยสัตว์ที่นำมาแสดงคือ สมัน ซึ่งคุณหมอบุญส่งผู้เป็นเจ้าของอาคารเก่าหลังนี้ได้เขียนหนังสือและมีเรื่องราวเกี่ยวกับสมันอยู่ในสิ่งที่คุณหมอต้องการอธิบาย รวมทั้งเป็นสัตว์ที่สูญพันธุ์ในช่วงที่คุณหมอกำลังรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม จากการค้นคว้าของศิลปินพบว่าสมันเป็นสัตว์ที่มีเขาด้านหน้าใหญ่มาก ทำให้ไม่สามารถอยู่ในป่าได้เนื่องจากเขาจะติดกับต้นไม้และทำให้เดินไม่ได้ สมันจึงจำเป็นต้องอยู่ในที่ราบลุ่ม และที่ราบลุ่มซึ่งสมันอาศัยอยู่ คือ ที่ราบลุ่มรังสิต ศิลปินจึงเดินทางไปที่รังสิตและนำสิ่งต่าง ๆ ที่พบในปัจจุบัน เช่น ชิ้นส่วนจากโรงงาน เศษเหล็ก ขยะต่าง ๆ มาประกอบขึ้นเป็นสมันในขนาดเท่ากับตัวจริงวางไว้กลาง

โรงจัดแสดงชั้น 1 และบริเวณพื้นจะมีเศษขยะต่าง ๆ เช่น แก้ว ขยะพลาสติก สื่อให้เห็นว่าพื้นที่ตรงนั้นเคยเป็นที่อยู่ของสมันและถูกทำให้สูญพันธุ์ไปโดยน้ำมือของมนุษย์ นิทรรศการนี้จึงบอกตัวตนของวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี ได้อย่างชัดเจน ด้วยลักษณะของงานที่ไม่ใช้งานแบบจิตรศิลป์ซึ่งผู้ชมสามารถชื้อกลับไปแขวนที่บ้านได้ แต่เป็นงานที่ทำให้ผู้ชมที่เดินเข้ามาพบกับสมันที่ตั้งอยู่กลางห้องนี้เกิดการตั้งคำถามรวมทั้งบ่งบอกว่าเป็นการทำผลงานศิลปะที่มาจากการศึกษาค้นคว้าและลงสำรวจพื้นที่ โดยเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ พื้นที่ และผลกระทบที่เกิดขึ้น ให้ผู้ชมได้เห็นและรับรู้สัตว์ตัวนี้ต้องทุกข์ทรมานในการถูกทำให้สูญพันธุ์สูญหายไปเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ นอกจากนี้เนื้อหาของนิทรรศการจะสอดคล้องอย่างมากกับพื้นที่และเจ้าของเดิมเนื้อหาของงานยังเกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องสัตว์สูญพันธุ์ที่บังเอิญตรงกับของสะสมของคุณหมอมติที่เคยแขวนไว้อยู่ในพื้นที่จัดแสดงเมื่อครั้งอดีต

ภาพที่ 14

นิทรรศการ “Reincarnation III – Ecologies of Life”

หมายเหตุ. จาก *Reincarnation III – Ecologies of Life*, by Warin Lab Contemporary, 2021b (<https://warinlab.com/exhibitions/reincarnations-iii-ecologies-of-life/>). Copyright by Warin Lab Contemporary

ภาพที่ 15

ภายในห้องจัดแสดงนิทรรศการเมื่อครั้งอดีต

หมายเหตุ. ภาพได้รับการอนุเคราะห์จากวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี

หรือนิทรรศการ “Artificial Nature” ซึ่งนำเรื่องราวส่วนหนึ่งจากวรรณกรรมเรื่อง “ชีวิตของฉันทลูกกระทิง” 1 ใน 100 หนังสือดีที่เด็กและเยาวชนไทยควรอ่าน ตามการจัดอันดับของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และหนังสืออ่านนอกเวลา ที่หมอบุญส่ง เลขะกุลได้ประพันธ์ด้วยการใช้วิธีที่เรียกว่า มานุษยรูปนิยม (Anthropomorphism) โดยลูกกระทิงที่เป็นตัวเอกและเหล่าสัตว์ในป่ามีความนึกคิดและสามารถใช้ภาษาแบบมนุษย์ ให้ลูกกระทิงพาผู้อ่านไปเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ประเภทต่าง ๆ ในป่าเมืองไทย วรรณกรรมเรื่องนี้ได้เปลี่ยนธรรมชาติที่เป็นวิทยาศาสตร์ให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ผสมผสานกันระหว่างศิลปะและวิทยาศาสตร์เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาและการกระทำของมนุษย์ แสดงให้เห็นถึงความคิดก้าวหน้าที่สื่อออกมาผ่านการประพันธ์หนังสือของคุณหมอบุญส่ง ปัจจุบันกระบวนการทางศิลปะได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ช่วยให้คำนึงถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติในโลก นิทรรศการชุดนี้ "Waiting You Curator Lab" หรือกลุ่มปฏิบัติการเชิงทดลองการทำงานเชิงภัณฑารักษ์และสำนักพิมพ์หนังสือศิลปินในเชียงใหม่ จึงได้เชิญ นักรบ มูลมานัส และแมรี ภาคินี ศิลปินไทยทั้งสองคนมาสร้างสรรค์ผลงานด้วยแรงบันดาลใจจากชีวิตของฉันทลูกกระทิงในพื้นที่จัดแสดงของวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี ซึ่งเคยเป็นพื้นที่ทำงานของนายแพทย์บุญส่ง โดยนักรบแสดงผลงานศิลปะจัดวางเชิงปฏิสัมพันธ์ ที่สื่อให้เห็นถึงความพยายามของปัญญาชนสยามในการทำความเข้าใจในการเวกในวรรณคดีซึ่งมีเสียงไพเราะที่สุด และตั้งคำถามถึงทิศทางของความลึกลับและความเชื่อในป่าผ่านการทำอนุกรมวิธาน รวมทั้งเรื่องราวหลังจากที่วิทยาศาสตร์ได้เปลี่ยนมุมมองของทีมนุชย์มีกับธรรมชาติ การจัดวางผลงานนี้มีความน่าสนใจที่มีการจัดวางอยู่บนโต๊ะทำงานที่ดูแล้วราวกับเป็นโต๊ะทำงานของคุณหมอบุญส่ง ก่อให้เกิดความรู้สึกเชื่อมโยงไปถึงการใช้งานดั้งเดิมของอาคารเก่าแห่งนี้ว่าในอดีตเคยเป็นห้องสมุดของคุณหมอบุญส่งอีกด้วย ขณะเดียวกัน แมรีได้สร้างโลกจำลองจากห้องสมุดดิจิทัล

ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากการสร้างสรรค์เกมด้วยการออกแบบเชิงโอเพ่นเวิลด์ (Open World) สร้างสภาพแวดล้อมในเกมเพื่อให้ผู้เล่นสามารถท่องเที่ยวไปได้อย่างอิสระ แสดงให้เห็นถึงความขาดแคลนซึ่งพื้นที่ธรรมชาติในโลกกายภาพและความกระหายความรุนแรงของมนุษย์ที่ข้ามผ่านไปยังธรรมชาติประดิษฐ์ในโลกดิจิทัล นอกจากนี้นิทรรศการนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งของ ‘The Tropics’ โครงการศิลปะระยะยาวของ Waiting You Curator Lab ที่มุ่งสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะและสิ่งแวดล้อมในโซนเส้นศูนย์สูตรอีกด้วย

ภาพที่ 16

นิทรรศการ “Artificial Nature”

หมายเหตุ. จาก *Artificial Nature*, by Warin Lab Contemporary, 2022 (<https://warinlab.com/exhibitions/artificial-nature/>). Copyright by Warin Lab Contemporary

จะเห็นได้ว่านิทรรศการทั้งหมดของวารินท์แล็บ คอนเทมโพรารี มุ่งเน้นนำเสนอไปที่ประเด็นของสิ่งแวดล้อมเพียงประเด็นเดียว ซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของเจ้าของเก่าและเจ้าของปัจจุบัน โดยมีความสัมพันธ์กันในความต้องการที่จะสร้างการรับรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม แตกต่างเพียงเวลาและวิธีการ เจ้าของหอศิลป์ในปัจจุบันได้สื่อสารจุดมุ่งหมายดังกล่าวผ่านงานศิลปะ ที่ผ่านการตีความจากศิลปินและภัณฑารักษ์ที่มีความสนใจและความถนัดแตกต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดประเด็นใหม่ในการนำเสนอ 2 แนวทางคือ การนำเสนอเรื่องสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ทำให้ผู้ชมเกิดการรับรู้ได้โดยตรง ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และการนำเสนอเรื่องราวที่มีความเชื่อมโยงกับเจ้าของอาคารในอดีต ทำให้ผู้ชมซึมซับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของในอดีตที่เกี่ยวข้องไปถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วย โดยนิทรรศการแต่ละชุดมีการปรับพื้นที่ใช้สอยอาคารเก่าหลังนี้ให้เข้ากับเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารและผลงานศิลปะที่มีความหลากหลาย ทั้งศิลปะจัดวาง จิตรกรรม ประติมากรรม และวิดีโออาร์ต รูปแบบการจัดนิทรรศการดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความน่าสนใจและสร้างอัตลักษณ์ให้กับทางหอศิลป์ ทั้งยังทำให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงเรื่องราวความเป็นมาของอาคารและคุณูปการของคุณหมอบุญส่ง ผู้เป็นเจ้าของเดิมผ่านการเล่าเรื่องของนิทรรศการที่ไม่ได้เป็นการเจาะจงไปที่ประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเล่าเรื่องที่ผู้ชมเกิดคำถามและค่อย ๆ ซึมซับการรับรู้ถึงเรื่องราวดังกล่าวได้ด้วยตนเอง

สุนทรียศาสตร์ของอาคารเก่าที่ส่งเสริมในการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ

แม้ทางวารินแล็บ คอนเทมโพรารี ไม่ได้มีความตั้งใจที่จะใช้สุนทรียศาสตร์ของอาคารเก่าเข้ามาเป็นส่วนช่วยในการส่งเสริมในการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าการที่รูปแบบของอาคารหลังคาสูง และใช้พื้นไม้ดั้งเดิม ทำให้ศิลปินและภัณฑารักษ์บางท่านซึ่งเข้ามาเห็นพื้นที่ที่กล่าวว่าเป็นพื้นที่ของอาคารเก่าหลังนี้ช่วยเอื้อในการจัดแสดง โดยใช้สุนทรียศาสตร์ความดูเก่า และหลังของอาคารเข้ามาช่วยซึ่งเป็นการเกิดโดยธรรมชาติ เช่น บางภาพต้องมองในระยะที่สูง การที่อาคารมีหลังคาสูงจึงช่วยส่งเสริมในการจัดแสดง ยกตัวอย่างเช่น นิทรรศการ “The Message is the Message” นิทรรศการเดี่ยวครั้งแรกในประเทศไทยของ คาเมรอน แพลตเตอร์ (Cameron Platter) ศิลปินผู้มีชื่อเสียงระดับโลกจากประเทศอาฟริกาใต้ ซึ่งนำเสนอประเด็นเรื่องปัญหาของขยะ โดยนิยามคำว่า ‘ขยะ’ ว่าเป็นสัญลักษณ์ของปีศาจร้ายในทุกรูปแบบ มีประเด็นที่กว้างและครอบคลุมถึงระบบนิเวศ โดยขยะเปรียบเสมือนซากปรักหักพังของสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีการบริโภคเกินจำเป็น ก่อให้เกิดปัญหาสารพิษตกค้าง ขยะปนเปื้อน รวมถึงพฤติกรรมการใช้แล้วทิ้งอย่างสุดโต่ง และปัญหาของระบบทุนนิยม ผ่านการจัดแสดงศิลปะแบบจัดวาง ที่ประกอบด้วยจิตรกรรมสีน้ำมันขนาดใหญ่และประติมากรรมเก้าอี้ไม้แกะสลักที่ดูราวกับพลาสติกที่มีสีสันแตกต่างกัน วางกระจัดกระจายกลางห้อง ผนังทั้งหมดทาเป็นสีเขียวสด แสดงให้เห็นถึงความตรงข้ามกันของผลงานศิลปะแต่ละชิ้น แต่ทั้งหมดล้วนอยู่ในพื้นที่เดียวกันเป็นการสร้างประสบการณ์ร่วมให้กับผู้ชมได้เกิดการตั้งคำถามถึงความหมายของนิทรรศการนี้ ศิลปินต้องการให้ผู้ชมมองผ่านเลนส์แห่งความวุ่นวายทั้งในการชมนิทรรศการและการวิเคราะห์ โดยการจัดแสดงผลงานและทาสีผนังที่มีสีสันฉูดฉาดนั้นขัดแย้งกันกับพื้นไม้และโครงสร้างดั้งเดิมของอาคาร ทำให้ส่งเสริมการสร้างสุนทรียะให้กับผู้ชมได้รู้สึกถึงความวุ่นวายและขัดแย้งมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 17

นิทรรศการ “The Message is the Message”

หมายเหตุ. จาก *The Message is the Message*, by Warin Lab Contemporary, 2021c (<https://warinlab.com/exhibitions/themessage/>). Copyright by Warin Lab Contemporary

หรือ “One Generation Plants the Trees, Another Gets the Shade.” นิทรรศการศิลปะร่วมสมัยแบบสื่อผสมของ ไทวิชิต พึ่งเกษมสมบูรณ์ ที่นำเสนอเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับสภาพอากาศที่มาจากปัญหาฝุ่นควันพิษทางภาคเหนือผ่านงานประติมากรรมซึ่งดูเหมือนกระถางต้นไม้ที่ต่อขยายจากรูปทรงของพันธุ์ไม้วางไว้บนตอไม้ขนาดย่อม ดูราวกับเป็นส่วนหนึ่งกับพื้นไม้เก่าของอาคารหลังนี้ ประกอบกับการเล่าเรื่องที่นำวัสดุสำเร็จรูปมาประกอบกับภาพวาดที่ติดตั้งไว้บริเวณผนังเหนือขึ้นไปเป็นภาพวิวทิวทัศน์ซึ่งใช้ประโยชน์จากผนังอาคารที่มีหลังคาสูง โดยผลงานและองค์ประกอบภายในอาคารส่งเสริมสุนทรียภาพของนิทรรศการให้ดูกลมกลืน และไม่ขัดแย้งกัน

ภาพที่ 18

นิทรรศการ “One Generation Plants the Trees, Another Gets the Shade”

หมายเหตุ. จาก *One Generation Plants the Trees, Another Gets the Shade*, by Warin Lab Contemporary, 2021d (<https://warinlab.com/exhibitions/one-generation-plants-the-trees-another-gets-the-shade/>).

Copyright by Warin Lab Contemporary

ตารางที่ 1

ตารางสรุปข้อมูลนิทรรศการศิลปะของวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี

ปีที่จัด แสดง	ชื่อนิทรรศการ	ความเชื่อมโยง	
		เนื้อหา นิทรรศการ	ความเชื่อมโยงระหว่างบริบท กับอาคาร
2021	Swamped: ท่วม	ปัญหาขยะ	-
	Reincarnations III - Ecologies of Life	สัตว์สูญพันธุ์	เนื้อหาสอดคล้องกับของสะสมของคุณ หมอที่เคยแขวนไว้อยู่ในพื้นที่จัดแสดง เมื่อครั้งอดีต
	One Generation Plants the Trees, Another Gets the Shade	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-
	The Messege is the Messege	ปัญหาขยะ	-
2022	Weaving the Ocean	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-
	Chronicle of the Landscape	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-
	Artificial Nature	สัตว์สูญพันธุ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ใช้เรื่องราวส่วนหนึ่งจากวรรณกรรมที่ คุณหมอเป็นผู้ประพันธ์มาตีความ รวม ถึงการจัดวางที่ทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมโยง ถึงอดีต
	Nature of Works	สิทธิมนุษยชน	-
2023	Nomadic Ecologies	สิทธิมนุษยชน	-
	Inside Manga Bubbles	โรคติดต่อ	-
	No Distance to Khon Pi Luang	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-
	Land & Water	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-
	Second Life	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-
2024	Polluted Currents	มลพิษทางอากาศ	-
	Tree Management Agency	วิพากษ์ข้อปฏิบัติ	-
	Threads of Change	ปัญหาขยะ	-
	The Apparel of Dunya: Dreams, Fabrics and Healing before the Akhirah	สิทธิมนุษยชน	-

กิจกรรมทางการศึกษา

นอกจากการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะที่มุ่งเน้นในการนำเสนอเรื่องราวของสิ่งแวดล้อมแล้ว ทางวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี ยังมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนเกิดการสร้างความรับรู้ ความเข้าใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อมเช่นกัน การจัดกิจกรรมทางการศึกษานี้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่เปิดหอศิลป์จนถึงปัจจุบัน และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาต่อไปในอนาคต โดยกิจกรรมทางการศึกษามีการนำเสนอในหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นสารคดี กิจกรรมพบกับศิลปิน กิจกรรมเสวนา และพอดแคสต์ ที่ล้วนให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของสิ่งแวดล้อมและศิลปะ ให้ผู้ที่สนใจได้รับฟังแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของแต่ละนิทรรศการที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในมุมมองที่หลากหลาย รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้อยู่นอกวงการศิลปะแต่มีความเชี่ยวชาญในด้านสิ่งแวดล้อมได้มาร่วมพูดคุย มอบข้อมูล และความรู้ควบคู่ไปกับสิ่งที่ศิลปินต้องการสื่อสารผ่านผลงานศิลปะ

การปรับใช้อาคารเก่าที่พัฒนาสู่หอศิลป์เอกชนกรณีของวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี กรุงเทพมหานคร

พื้นที่ย่านเจริญกรุงถือเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาและการเป็นย่านสร้างสรรค์ ส่งผลให้เกิดนโยบายต่างๆ จากทางภาครัฐและภาคเอกชนที่ร่วมกันฟื้นฟูให้ย่านนี้กลับมามีชีวิตและกลายเป็นย่านแห่งเศรษฐกิจอีกครั้ง การเข้ามาของระบบคมนาคมอย่างรถไฟฟ้าใต้ดินทำให้การเดินทางมายังย่านเจริญกรุงสะดวกมากขึ้น การเกิดขึ้นของธุรกิจต่าง ๆ จึงเริ่มเข้ามาในพื้นที่มากขึ้นตามไปด้วย ธุรกิจด้านศิลปะเองก็เช่นกัน มีหอศิลป์จำนวนมากเกิดขึ้นในพื้นที่ย่านเจริญกรุง บางแห่งมีการปรับใช้อาคารเก่าที่มีอยู่แล้วในพื้นที่มาพัฒนาเป็นหอศิลป์ แต่ละแห่งมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน กรณีของวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี เป็นการปรับใช้อาคารเก่าที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ย่านเจริญกรุงซึ่งมีความสำคัญทั้งในแง่สถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ มาพัฒนาให้กลายเป็นหอศิลป์เอกชน โดยยังคงรักษารูปแบบทางสถาปัตยกรรม ทั้งยังเชื่อมโยงประเด็นสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของอาคารเก่าหลังนี้ อย่างเรื่องของสิ่งแวดล้อม มาเป็นประเด็นหลักในการเล่าเรื่องนิทรรศการ ทำให้ผู้ชมเกิดการรับรู้สิ่งที่หอศิลป์ต้องการสื่อสารโดยสอดคล้องไปกับสุนทรียะของอาคารเก่า ไม่เพียงเท่านั้น การจัดกิจกรรมต่างๆ ของหอศิลป์แห่งนี้ยังมุ่งเน้นไปที่การสื่อสารเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับนิทรรศการศิลปะซึ่งจัดแสดงอยู่ตลอดเวลาเดียวกัน ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ในการสื่อสารของนิทรรศการศิลปะของวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี กลายเป็นภาพลักษณ์ที่สร้างความน่าสนใจและเกิดการสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมทั้งด้านวิชาการและศิลปะอย่างแท้จริง ถึงกระนั้นทิศทางการพัฒนาหอศิลป์แห่งนี้ในอนาคตก็ขึ้นอยู่กับเจ้าของพื้นที่ด้วยเช่นกัน เนื่องจากการเช่าพื้นที่จากโครงการโอพี การ์เดน ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารของกลุ่มบริษัท ทีซีซี แลนด์ และตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นทำเลที่มีศักยภาพเชิงธุรกิจย่านเจริญกรุง การเช่าและจัดการพื้นที่ในอนาคตให้เป็นพื้นที่ศิลปะแบบที่วารินแล็บ คอนเท็มโพรารี ทำอยู่นี้จึงอาจขึ้นกับปัจจัยสำคัญคือนโยบายการบริหารจัดการที่ดินของบริษัทผู้เป็นเจ้าของเป็นหลัก

บทสรุป

จากการศึกษาแนวทางการปรับใช้อาคารเก่าให้กลายเป็นหอศิลป์ของวารินแล็บ คอนเท็มโพรารี จะเห็นได้ว่านโยบายของภาครัฐและภาคเอกชนส่งผลต่อการพัฒนาย่านเจริญกรุง ซึ่งทำให้นักธุรกิจในแวดวงต่าง ๆ รวมทั้งด้านศิลปะเอง มองเห็นความน่าสนใจและความเป็นไปได้ในการสร้างพื้นที่ศิลปะในย่านแห่งนี้ วารินแล็บ คอนเท็มโพรารี เองก็เป็นหนึ่งกลุ่มผู้ทำธุรกิจด้านศิลปะที่มีความสามารถบริหารจัดการโดยนำเสนอ “เรื่องราวของสิ่งแวดล้อม” ผ่านนิทรรศการศิลปะ ที่มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์เจ้าของอาคารเก่าแห่งนี้ ทั้งหมดล้วนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้เกิดการส่งผ่านทางความรู้สึกสัมผัสของถิ่นที่ (Sense of place) เกิดการสร้างอัตลักษณ์ของหอศิลป์ การที่หอศิลป์แห่งนี้มุ่งเน้นที่สื่อสารเนื้อเรื่องเพียงเรื่องเดียว ทำให้ผู้ชมเกิดความตระหนักรู้ในเรื่องที่หอศิลป์ต้องการสื่อสารอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การปรับเปลี่ยนการใช้สอยอาคารเก่าจะช่วยลดการรื้อถอน และการก่อสร้างอาคารใหม่ ซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติ รวมทั้งช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนและก่อสร้างอาคารใหม่อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง (References)

- การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *โครงการรถไฟฟ้าข้ามหอนครสาย “เฉลิมรัชมงคล” (สายสีน้ำเงิน) ส่วนต่อขยาย*. <https://www.mrt.co.th/th/the-mrt-chaloem-ratchamongkhon-line-blue-line-extension-section/12971>
- พริยา บุญประสงค์. (2565). *การออกแบบโครงการเพื่อการปรับเปลี่ยนการใช้สอยในอาคารเก่า*. สาระพิมพ์การ.
- วิภา จิรภาไพศาล. (2566, 14 กุมภาพันธ์). “บางรัก” ทำเลทองนอกกำแพงพระนคร ที่ฝรั่งต่างชาตินิยม. ศิลปะวัฒนธรรม. https://www.silpa-mag.com/culture/article_101762
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC). (ม.ป.ป.). *โครงการสร้างสรรค์เจริญกรุง CO-CREATE CHAROENKRUNG*. https://resource.tcdc.or.th/ebook/co-create_charoenkrung.pdf
- _____. (2560). TCDC OUTLOOK: จับกระแสอนาคตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 03. <https://resource.tcdc.or.th/ebook/TCDC-Outlook-03-TH.pdf>
- สำนักงานวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร. (ม.ป.ป.). *ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ปรับปรุงครั้งที่ 3)*. https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/354/aboutcpud/2556/2556%20sum/1.pdf
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร. (ม.ป.ป.ก.). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2556-2575)*. [https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/130/BMAdevelopmentplan/P20ys\(2556-2575\).pdf](https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/130/BMAdevelopmentplan/P20ys(2556-2575).pdf)
- _____. (ม.ป.ป.ข). *แผนการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556-2560*. https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/130/BMA-

อดิศร ศรีเสาวนันทน์ และ วีระ อินพันทัง. (2559). แนวความคิดเรื่องสถานที่ และปรากฏการณ์วิทยากับการศึกษางานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น. *วารสารวิชาการ สิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวินิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 15(1), 1-20. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/arch-kku/article/view/66845/54603>

Bangkok Birdwatching Club. (2015). *History of BCST* [Online image]. Bird Conservation Society of Thailand. <https://www.bcst.or.th/about-us/history/>

Boonprasong, P. (2022). *Brief for changing of use of old building*. Salapimpakarn. [in Thai] City Planning and Urban Development Department Bangkok. (n.d.). *Bangkok City Planning (3rd Revised edition)*. https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/354/aboutcpud/2556/2556%20sum/1. [in Thai]

Mass Rapid Transit Authority of Thailand. (n.d.). *The M.R.T. Chaloem Ratchamongkhon line (Blue line) extension section*. <https://www.mrta.co.th/th/the-mrt-chaloem-ratchamongkhon-line-blue-line-extension-section/12971>. [in Thai]

Srisaowanunt, A. & Inpuntung, V. (2016). The Concept of Place and Phenomenology in Study of Vernacular Architecture. *Built Environment Inquiry*, 15(1), 1–20. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/arch-kku/article/view/66845> [in Thai]

Strategy and Evaluation Department. (n.d.a). *The 20 Year Bangkok Development Plan (2013- 2032)*. https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/354/aboutcpud/2556/2556%20sum/1.pdf. [in Thai]

_____. (n.d.b). *Bangkok Administrative Plan 2013- 2017*. https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/130/BMA-. [in Thai]

Sugden, E. (2017). *The Adaptive Reuse of Industrial Heritage Buildings: A Multiple-Case Studies Approach* [Unpublished Master's thesis]. University of Waterloo. <https://uwspace.uwaterloo.ca/handle/10012/12823>

Thailand Creative & Design Center (TCDC). (n.d.). *Co-Creation Chareonkrung*. https://resource.tcdc.or.th/ebook/co-create_charoenkrung.pdf. [in Thai]

_____. (2017). *TCDC OUTLOOK: Creative Economy Prospect 03*. <https://resource.tcdc.or.th/ebook/TCDC-Outlook-03-TH.pdf>. [in Thai]

Warin Lab Contemporary. (2021a). *Swamped: ท่วม* [Online image]. <https://warinlab.com/exhibitions/swamped/>

_____. (2021b). *Reincarnations III – Ecologies of life* [Online image]. <https://warinlab.com/exhibitions/reincarnations-iii-ecologies-of-life/>

- _____. (2021c). *The message is the message* [Online image]. <https://warinlab.com/exhibitions/themessage/>
- _____. (2021d). *One generation plants the trees, another gets the shade* [Online image]. <https://warinlab.com/exhibitions/one-generation-plants-the-trees-another-gets-the-shade/>
- _____. (2022). *Artificial Nature* [Online image]. <https://warinlab.com/exhibitions/artificial-nature/>
- _____. (2023a). *No Distance to Khon Pi Luang* [Online image]. <https://warinlab.com/exhibitions/no-distance-khon-pi-luang>
- _____. (2023b). *Land & Water* [Online image]. <https://warinlab.com/exhibitions/land-water/>
- _____. (2023c). *Inside Manga Bubbles* [Online image]. <https://warinlab.com/exhibitions/inside-manga-bubbles/>
- _____. (2023d). *Nomadic Ecologies Photo* [Online image]. <https://warinlab.com/exhibitions/arahmaiani-nomadic-ecologies/>
- _____. (2024). *Polluted Currents* [Online image]. <https://warinlab.com/exhibitions/polluted-currents/>